

WaterPeilingen

Nummer 47

VWG Nieuwsbrief 15 mei 2025

De Nieuwsbrief van de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis verschijnt 1 x per maand rond de 15^e van de maand.

Algemeen:

Het bestuur vergadert op 23 mei 2025.

Bestemming excursies:

2025 zal in het teken staan van de watersnood op 3, 4 en 5 februari 1825 waarbij delen van Nederland rond de Zuiderzee zwaar werden getroffen maar ook in Denemarken en Duitsland schade heeft aangericht. De bedoeling is om op **5 juni** naar Hasselt (Voorjaar) te gaan. In WP 47 (mei) staat het volledige programma, mocht de dagindeling eerder bekend zijn dan wordt er een aparte uitnodiging opgesteld. De bijdrage wordt gesteld op € 20,-, en dat is in lijn met het verzoek van de ALV van 11 december 2024. De bedoeling is om aan het begin van deze bijeenkomst de jaarlijkse ALV te houden.

Op **3 oktober** is de NajaarsExcursie die in Staphorst zal worden gehouden.

2025 is ook het lustrumjaar van SSF/ VWG, er is een lustrumbijeenkomst in voorbereiding. Datum en locatie zijn inmiddels bekend: 20 november, Fort Vechten in Bunnik, Achterdijk 12. In 2016 is hier eveneens een lustrumbijeenkomst gehouden, deze bijeenkomst kent geen eigen financiële bijdrage.

In 2026 zal er in de excursies aandacht worden besteed aan de overstroming van de grote rivieren.

Het voornemen is om aandacht te besteden aan de bouw van het nieuwe gemaal in Hardinxveld-Giessendam en in het najaar iets verder naar het oosten aan het thema klimaatadaptatie en land- en tuinbouw.

Bovendien zal begin juni 2026 de vaarexcursie in Maastricht opnieuw worden aangeboden, de datum exacte datum is afhankelijk van de beschikbaarheid van de sluisen. Sommige sluisen op de route van 6 juni 2024 zullen wegens onderhoud gestremd zijn andere sluisen zijn wel beschikbaar. Het kan zijn dat er een andere route wordt gevaren of dat er naar een datum in augustus wordt gezocht. De sluis van Ternaaien is wel beschikbaar.

Vincent Erdin en Pieter Jan Hofman; Excursiecommissie.

Algemeen:

Hoogheemraadschap van Rijnland (Leiden)

In het verleden zijn er door verschillende personen fietsroutes opgesteld die door Rijnland voeren met aandacht voor waterstaatkundige elementen (molens, gemalen en sluizen of sluisjes). Die routes waren een beetje in de vergetelheid geraakt maar vorig jaar weer tevoorschijn gekomen en opgepoetst. De eerste route is nu digitaal beschikbaar via IZI.Travel, de Rijnlandse Polderroute is via de app beschikbaar maar voor wie dat liever heeft ook op papier beschikbaar.

De app: Rijnlandse Polderroute IZI.Travel

De route gaat van Leiden naar Zoeterwoude, Stompwijk, Leidschendam langs de noordrand van Zoetermeer, het landelijke Gelderswoude naar Koudekerk aan de Rijn en terug naar Leiden en belicht onderweg 22 belangrijke punten in het werkgebied van het hoogheemraadschap.

Op het kaartje staat de app.

De Algemene Rekenkamer maakt zich zorgen over de haalbaarheid om in 2035 per hoofd van de bevolking nog maar 100 liter water per dag te verbruiken in plaats van nu 119 liter (gegevens 2023). De rekenkamer stelt dat er veel meer nodig is om het dreigende watertekort op te vangen. Dat kan door particulieren te bewegen en te motiveren om hun verbruik tegen het licht te houden en beduidend zuiniger om te gaan met schaars goed.

Ook bedrijven in alle sectoren worden opgeroepen om na te denken over de mogelijkheden om te besparen. Omdat er nu al onvoldoende waterputten zijn komt het met regelmaat voor dat een waterbedrijf de gevraagde aansluiting niet kan honoreren. Het vinden en in exploitatie nemen van een nieuwe waterput kost jaren van voorbereiding.

Er zijn meerdere mogelijkheden om te besparen, dat kan door onderscheid te maken in het tarief van het verbruik: noodzakelijk of luxe maar ook door het, opnieuw, aanleggen van twee waterleidingen in een woning. De een is voor huishoudelijk gebruik waar kwalitatief goed water voor nodig is en de andere leiding kan regenwater bevatten en dienen voor andere werkzaamheden zoals voor de tuin en het boenen van de stoep. In het verleden was dat goed gebruik en ging dat zelfs nog verder: ook het water uit de gracht werd gebruikt. (zie het recente onderzoek van Petra van Dam).

Waterschap Rijn en IJssel heeft meegewerkt aan het realiseren van acht woningen met nul op de watermeter. Hemelwater wordt in deze woningen opgevangen en zodanig gefilterd dat het voor consumptie geschikt is.

Er zijn ook particulieren die bij de bouw van een woning rekening houden met het opvangen en filteren van water in een eigen waterbak. Dit zijn echter enkelingen en nog onvoldoende om van een doorbraak te kunnen spreken.

Over het onderzoek van Petra van Dam: zie de informatie op de website van het Schilthuisfonds en drinkwateronderzoek. Verschillende rapporten zijn in te zien over de drinkwatervoorziening in Amsterdam en Deventer. Ook in de steden Enkhuizen, Hoorn en Medemblik is door archeoloog Bart Levering onderzoek gedaan.

(Gescheiden watersysteem in de keuken van de borg Verhildersum in Leens; afb. ve).

Waterschap Rivierenland (Tiel).

Het waterschap noteert op de website: ‘het lijkt wel juli zoveel water voeren we aan’ de droogte van afgelopen weken en het uitblijven van neerslag noodzaakt het waterschap om water het gebied in te laten lopen. De Betuwe is een belangrijk fruitteeltgebied in het werkgebied, tevens zijn er tal van boomkwekerijen die de sector heeft water nodig om te besproeien.

Op 14 mei stelde het waterschap een nieuwe vispassage in werking bij Groesbeek. Vissen kunnen nu vanaf de Waal het bekensysteem bij Groesbeek de Ooijpolder en het Hollands Duitse gemaal bereiken. De vispassage is in de Leigraaf aangebracht.

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (Houten)

Op 8 mei stelde hoogheemraad Gijs Stigter de 100 e vispassage in het gebied van het hoogheemraadschap in gebruik. De vispassage is de verbinding van het polderwater en het Amsterdam-Rijnkanaal bij Nieuwegein.

Stigter noemde de aanleg van een vispassage 'schaken op meerdere borden tegelijk waarbij altijd gewonnen moet worden'. Het moet een verbetering zijn voor de doorlaatbaarheid van de vissen naar en van het gebied, het moet een verbetering zijn voor de waterkwaliteit en de veiligheid moet zijn geborgd. Met de aanleg van vispassages voldoen waterschappen aan de gestelde doelen in de KaderRichtlijnWater.

Hoogheemraadschap van Delfland (Delft)

In een eerdere WP heeft een bericht gestaan over de komende restauratie van de Berkelsche sluis in de Zweth. Onlangs op 14 mei is de restauratie afgerond en de sluis weer in gebruik genomen. De sluis is sinds 1980 een rijksmonument. De hoogheemraden Manita Koop en Peter Ouwendijk waren aanwezig evenals Pieter-Jan Hofman van de Historische Vereniging Berkel en Rodenrijs. De sluis werd met het handmatig schutten van de Westlandse veilingboot de Twee Gebroeders in gebruik gesteld. De Zweth was een belangrijk vaarwater tussen de polders en de boezem voor tuinders om per schuit naar een van de veilingen in het Westland te kunnen varen.

De restauratie was nodig omdat de sluiswand bij een eerdere inspectie niet meer stabiel bleek te zijn. De sluis wordt niet meer door de scheepvaart gebruikt maar maakt wel onderdeel uit van de waterkering.

Hoogheemraad Manita Koop benadrukte dat de sluis onderdeel uitmaakt van het cultuur historisch erfgoed van het hoogheemraadschap en het daarom de moeite waard is om in goede staat te behouden.

Restauratie was daarom noodzakelijk. De werkzaamheden zijn aangemeld bij de HSSN om te zijner tijd te laten beoordelen of de restauratie in alle opzichten voldoet aan de criteria die de jury van de HSSN aan een restauratie stelt. Daarmee dingt dit project mee naar de best uitgevoerde restauratie.

De winnaar van een restauratieproject wordt op de HSSN excursie dag bekend gemaakt (zie agenda).

Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard (Rotterdam)

Op 5 mei stond Nederland stil bij de bevrijding nu 80 jaar geleden. Het hoogheemraadschap stond op 9 mei stil bij de verdediging van de waterwerken in bezet gebied met name in Rotterdam. Op 14 mei 1940 werd een belangrijk deel van het centrum van Rotterdam plat gebombardeerd maar hoe blijf je dan toch je taak als hoogheemraadschap uitoefenen. In de pers een onderbelicht onderwerp. Doorgaans staan de verhalen van overlevenden, bevrijders of slachtoffers in het middelpunt van de belangstelling. Maar ook infrastructurele werken en hoogheemraad- en waterschappen hadden in die periode een taak.

Voor 1940 was het hoogheemraadschap al bezig met het treffen van maatregelen tegen mogelijke luchtaanvallen.

Op de website van het hoogheemraadschap is bij de rubriek nieuws meer te lezen onder de titel geschiedenis waterbeheer rond de tweede wereldoorlog.

Waterschap Hollandse Delta (Ridderkerk)

Op basis van een bezoek van de Inspectie Leefomgeving en Transport wordt opgemerkt dat het waterschap op schema ligt ten aanzien van de zorg voor de primaire waterkeringen: duinen en dijken.

In 2050 moet het werk in heel Nederland zijn afgerond. ILT controleert periodiek en brengt dan verslag uit.

In 2017 zijn er normen opgesteld waar de primaire waterkering inclusief kunstwerken aan moeten voldoen. Het is aan de hoogheemraad- en waterschappen de taak om de geformuleerde doelstelling te halen. Op de website van het waterschap is het verslag van ILT in te zien.

Waterschap Brabantse Delta (Breda)

Joris Bengevoerd is voorgedragen als nieuwe dijkgraaf van het waterschap en is de opvolger van Kees Jan de Vet. In augustus zal de installatie van dijkgraaf Bengevoerd plaatsvinden. Bij burgemeesters is de jongste burgemeester bij benoeming de 'lantaarndrager' wat de jongste dijkgraaf van Nederland is bij de voordracht is niet bekend.

De nieuwe dijkgraaf is sinds 2017 burgemeester van Winterswijk en was bij zijn benoeming destijds de jongste burgemeester en daarmee lantaarndrager.

Kees Jan de Vet was ooit eveneens de jongste burgemeester toen hij in Prinsenbeek werd geïnstalleerd. De gemeente Prinsenbeek is in 1997 heringedeeld bij Breda. Het NS station heet dan ook Breda-Prinsenbeek.

In april bestaat de sluis bij Benedensas, Steenberg 200 jaar, reden om een luisterzuil te plaatsen. Anco Snee, bestuurder van het waterschap stelde de luisterzuil op donderdag 24 april in werking. Passanten kunnen hier het verhaal horen van de sluis. Sinds 1987 is er geen eb en vloed meer in het gebied en staat de sluis open. Incidenteel wordt de sluis nog gebruikt als er hoogwater in het de Steenbergsche vliet staat of bij het tegendringen van stoffen die niet verder mogen stromen het achterland in.

Waterschap Aa en Maas ('s Hertogenbosch)

Vrijdagmiddag 16 mei zal in Velp bij de Vincentiuskerk, Pastoor Loefsweg 1 een modern kunstwerk worden onthuld dat het werk en leven aan de vestingbouwer Menno van Coehoorn levend moet houden. De kerk staat bij de Beerse Maas aan de voet van de Maasdijk die op korte termijn versterkt zal gaan worden. Verleden en heden liggen hier bij elkaar.

In de provincie Noord Brabant was de Zuiderwaterlinie belangrijk en heeft tot 1886 als militair verdedigingswerk gefungeerd. Zoals vaker verdwijnt de aandacht voor dergelijke linies maar in 2016 hebben provincie, gemeenten en Brabantse waterschappen het plan opgevat om de linie meer onder de aandacht te brengen.

Waterschap Aa en Maas participeert in de stellingen Grave-Ravenstein en Den Bosch-Heusden.

Deze linie was ook onderwerp van de bijeenkomst NWH/ VWG in november 2024 in het Kruithuis in Den Bosch.

Menno van Coehoorn kreeg 325 jaar geleden de opdracht om de verdedigingswerken in Nederland/ Holland te verbeteren en voerde een inspectietocht uit om vervolgens met een plan van aanpak te komen.

Op de website: zuiderwaterlinie is meer informatie te vinden.

Waterschap Limburg (Roermond)

Op 8 mei bezocht Co Verdaas in zijn functie van Delta Commissaris het waterschap om daar het belang van de integrale samenwerking tussen waterschap en gemeenten te benadrukken bij het bestrijden van wateroverlast.

Rijk, provincie, waterschap en gemeenten werken samen aan samen aan het programma:

Waterveiligheid en Ruimte Limburg. In het programma wordt ook gekeken naar de stroomgebieden die in België en Duitsland liggen en water naar Limburg afvoeren. In juli is

het vier jaar geleden dat de Geul bij Valkenburg voor grote overlast zorgde door een combinatie van factoren: veel neerslag en aanvoer vanuit de buurlanden. Zowel het waterschap als de provincie waren positief over het bezoek van de Delta Commissaris omdat zij hierin een erkenning zien voor het werk zoals dat de verschillende partners voor ogen staat en uitgevoerd moet worden

Het Peelkanaal als historische erfenis. De Peelraamstelling is 90 kilometer lang en in WO II van belang geweest als militaire verdedigingslinie met 331 kazematten waarvan er nog 30 bewaard zijn gebleven in het landschap. De stelling ligt in de gemeenten Horst aan de Maas en Venray tussen de plaatsen Grave en Weert dwars door de Peel en langs de Zuid Willemsvaart tot aan de Belgische grens. Het oogmerk van de stelling was het blokkeren van de doorgang van Duitse tanks.

In Venray staan de 30 kazematten die nog resteren, de stuw bij een kazemat diende om het land onderwater te kunnen zetten.

Het waterschap stelt dat het Peelkanaal om deze reden meer is dan een gewone watergang en dat de geschiedenis hier nog steeds op een bijzondere manier aanwezig is.

Afbeelding: kazemat S-534 aan het Defensiekanaal bij Mill van de Peelraamstelling; afbeelding geplaatst met toestemming van beeldarchief WO2 NIOD.

Recent verschenen:

Theo van der Spek: *Landschappen van Nederland*, Handboek voor de geschiedenis van onze leefomgeving. RCE Amersfoort in samenwerking met RU Groningen, 696 pag isbn 978 90 5345 5913.

(overzicht van het rampgebied in Overijssel en Gelderland; Collectie Zuiderzeemuseum Enkhuizen)

Data

In samenwerking met het Stadsarchief Kampen is er een fietsroute beschikbaar die langs de sporen van de watersnood van 1825 voert.

Exposities 1825:

Elburg; 1 juli tot 21 september

Ermelo; Museum Het Pakhuis: 8 december 2025 tot 8 februari 2026.

Hasselt; Museum Oude Stadhuis Markt 1, 1 april tot 1 november 2025; openingstijden maandag tot en met vrijdag van 10 u – 16 u; op zaterdag van 12 u tot 16 u. (op 5 juni a.s. in ieder geval een van de bestemmingen tijdens de VoorjaarsExcursie).

Kampen, Stadsarchief tot 15 september

Oldebroek: Boerderijmuseum 'De Bovenstreek' 23 november tot 1 november

Staphorst: Museum, Gemeenteweg 67

Vollenhove; Stadsmuseum, Bisschopstraat

5 juni: VoorjaarsExcursie naar Hasselt. Het volledige programma ontvangt u aan het eind van deze maand. Hasselt is vanuit Zwolle met bus 71 (halfuursdienst en reistijd plm. 25 minuten bereikbaar).

Mocht u uw deelname willen vastleggen dan kan dat door een mailbericht te sturen naar waterstaatsgeschiedenis@hotmail.nl

3 oktober: NajaarsExcursie naar Staphorst.

28 oktober: lezing 1825 door Lotte Jensen op uitnodiging van de Oudheidkundige Vereniging Arent thoe Boecop.

2025: Amsterdam 750 jaar stadsrechten

2025: Waterschap Zuiderzeeland bestaat op 25 jaar, evenement op zaterdag 14 juni, op de website van het waterschap staat meer informatie over deze jubileumdag: plaats Lindelaan 20 in Lelystad.

26 september 2025: 16 e Nationale Sluizendag in Drunen, in samenwerking met de gemeente Heusden en waterschap Aa en Maas. Nadere informatie volgt.

20 november: Symposium SSF/ VWG; Fort bij Vechten, Achterdijk 12. Aanvang 13.30 u. Met het OV: vanaf station Bunnik 2 km wandelen via de Parallelweg of met bus 41 enkele haltes en dan nog 7 minuten lopen.

2025/ 26: Overstroming grote rivieren die begon op 19 december 1925 maar liep door naar 1926.

2027: Begin van het waterloopkundig onderzoek en oprichting Waterloopkundig Laboratorium

2027: De Unie van Waterschappen bestaat 100 jaar.

2027: 750 jaar Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard, er is inmiddels een website ontworpen die alle informatie beschikbaar zal stellen over dit bijzondere jubileum: [www. Alblasserwaard750jaar.nl](http://www.Alblasserwaard750jaar.nl)

2027: 25 jaar Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

2028: 75 jaar na 31 januari/ 1 februari 1953

2029: Wetterskip Fryslân bestaat 25 jaar.

2030: VWG bestaat 40 jaar

2030: 175 jaar na de overstroming van de grote rivieren begin maart 1855.

2030: Begin aanleg van de Stelling van Amsterdam (1880)

2030: De Wieringermeer bestaat 100 jaar

2032: De Afsluitdijk bestaat 100 jaar

2033: in 1533 ontstonden de eerste waterschappen in Friesland, uiteindelijk werden dat er 1.500. Nu werkt het Wetterskip Fryslân (Leeuwarden) in de provincie, op de Waddeneilanden Ameland, Schiermonnikoog, Terschelling en Vlieland en in een taartpuntje in de provincie Groningen.

In de komende jaren zijn er tal van herdenkingen, het overzicht zal periodiek worden bijgewerkt.

Mocht iemand belangstelling hebben om over een van de bovengenoemde gebeurtenissen een bijdrage te leveren in TWG dan zijn de richtlijnen daarvoor op de website te vinden.

Mochten er wijzigingen in uw adressering zijn door verhuizing of het mailadres wilt u die dan doorgeven aan: **waterstaatsgeschiedenis@hotmail.nl** . Helaas komt het incidenteel voor dat het tijdschrift of een mailbericht naar een verkeerd adres wordt gestuurd.

Helaas komt het voor dat niet alle mailberichten ook op dit mailadres afgeleverd worden, bij twijfel: trek aan de bel of stuur het bericht met het verzoek om een bevestiging van aflevering/ontvangst.

Vincent Erdin,
secretaris VWG
15 mei 2025